

ויוסף ה

בחודש ניסן תרפ"ח נולד רבי יוסף לאביו הג"ר טוביה זצ"ל, ולאמו מרת רעכל ע"ה בת הג"ר יקותיאל פרוידיגער זצ"ל, בעיר פרעשבורג שבסלובקיה. אילן רב יחס היה לו לרבי יוסף, אשר שריגיו וסנסניו הגיעו מצד אביו עד מרנא ה'חתם סופר' והגרעק"א זצוק"ל, ומצד אמו לבעל ה'מאור עינים' מטשערנוביל, בעל התניא ור"א הגדול מקארלין, זצוק"ל.

בבית הגדול והקדוש שבפרעשבורג, ספג את יסודות האמונה התמימה, את אהבת התורה ואת היראת שמים שריחפה ושרתה בכותלי הבית, והורגשה ככל צעד ושעל. אביו הג"ר טוביה, היה בעל מידות מופלג ובעל יראת שמים טהורה.

בפרעשבורג התחנך יחד עם אחיו הצעיר הג"ר פנחס זצ"ל (בעל הפירוש 'לב טוב' על חובת הלכות), בתלמוד תורה הגדולה 'סודי התורה' שהיה בנושאותו של הגאון רבי עקיבא סופר זצוק"ל, בעל ה'דעת סופר', אשר אותו החזיק לרבו המובהק.

בן עשרים לחופה

כחודר, למד הוא בישיבת חברון, וכירינו נשתמרה עדותו על השתלשלות נישואיו, כפי שסיפר בעצמו: "כשהגעתי לפרק האיש המקדש, פנו אלי ישירות שדכנים שונים שהציעו לי שידוכים ממשפחות יקירי ירושלים. סיפרתי זאת לאביו, והוא נכנס לראש הישיבה מרן הגאון רבי יחזקאל סרנא זצוק"ל לדבר אתו בנושא זה, והיות וטענתי היתה שעל פי הגמרא צריך לישא עד כ' שנה, ולעומת זאת בישיבות מתנגדים לכך וסומכים על דעת מהרש"ל שעד כ"ד שנה. שאלה זו היתה גם לחברי הג"ר משה שמעון הכהן ויינטרויב זצ"ל שהיה מכונן ממני, והם החליטו לשלוח לשאול את מרן החזון איש זצוק"ל, כאשר רבי משה שמעון נעשה שליח לשאול עבור שנינו, שלא מדיעתי.

הוא חזר וסיפר שתחילה שאל על עצמו, והסכים מרן החזון"א לסמוך על מהרש"ל שמותר להתאחר עד בן כ"ד. אח"כ שאל

- טבת תשפ"ג – תשפ"ד: שנה להסתלקות הגאון רבי יוסף ליברמן זצוק"ל, מחבר ספרי 'משנת יוסף' המפורסמים, ומגדולי פוסקי ההלכה ומורי ההוראה בדור האחרון • ניצוצי נגה משנות עמל רצופות בתורה, שקידה ושקיעות מופלגת בכל עת ובכל שעה, יראת שמים טהורה ועבודת התפילה • ועדותו המרתקת, על אודות זכייתו בבנין וחתנין רבני •

המשביר

רא

שאל בתמיהה: "בישיבה דיברנו? בישיבה למדנו!!"

והיה מספר: "פעם למדתי כלילה בישיבה, וראיתי את ידידי הגאון רבי אלעזר צדוק טורצ'ין זצ"ל שהגיע עם בגדי לילה באמצע הלילה להיכל הישיבה, עיין ברמב"ם וחזר לישון, והתפעלתי מכך". וכששאלו אותו מה הוא עשה בשעה מאוחרת זו בבית המדרש? השיב בענוותנותו, "במקרה הייתי שם".

נתחיל ללמוד

סיפר חתנו הגר"ח שמרלר שליט"א: "כשנכנסתי למשפחה, גיסי הגר"ח ווייס שליט"א אמר לי, 'אצל השוער אין ביטול זמן'. שאלתי

מנצל את זמן החמתנה לתפילה ללימוד

'למאי נפקא מינה?' הוא אמר לי שיש מנהג בהרבה בתים שאחרי הברלה במוצ"ש עולים כל הבנות והחתנים ונפגשים. אצל השוער אין דבר כזה, מיד לאחר הברלה הוא נכנס לעומק הסוגיות".

גם כשכניו הגיעו ללמוד אתו יחד, היה מצמצם כדיבורו ומלבד מילות שלום וכיבוד מצב הילדים והנכדים, לא דיבר דבר. תיכף שסיים את דבריו הקצרים היה מכריז, 'נתחיל ללמוד', 'בא נתחיל'. הוא לא נתן לדבר דברי חול יותר מרגעים ספורים. יש לציין שכל הדברים הללו נאמרו כנעימות. וכבר העיד בנו, שלמרות שהיה מנצל כל עתותיו לתורה, מעולם לא הרגישו לחץ בבית מזה.

התמדה זו לא פסקה עד סוף ימיו. גם בשנים האחרונות ממש עד סוף ימיו, עקבו וראו שלמד בכל יום שבעה דפי גמרא, ובשבת היה חוזר על כל מה שלמד; היה זה למעלה מארבעים דף בשבוע!

בלוח השנה שהיה ברשותו כתב כל פעם מתי סיים המסכת, והיה אומר לעצמו את ה'הדרן' וממשיך הלאה. לעצמו לא עשה עניין מזה

על עוד חבר, וענה לו מרן החזו"א 'הרי בגמ' כתוב עד כ' שנה! ויהי לפלא".

לאחר הנוכה תש"ח דובר בו נכבדות לשירוך עם זוגתו הרבנית הצנועה והצדקנית המיוחסת בת קדושים, מרת מלכה ע"ה (בת רבי יחיאל חיים לאבין זצ"ל האדמו"ר ממאקאווא). כאשר נפגשו לפני השירוך אמר לה רבי יוסף, שתדע שרצונו לישיב באהלה של תורה ודי לו באכילת לחם ועגבניה, ולכן עליה לחשוב אם רצונה בכך. ענתה לו הנערה, שהדבר ידוע לה, והיו לה שני גיסים גדולים (הגאונים רבי שמואל זאנוויל גליקליך זצ"ל ה"ד - שהיה אברך מורס מעם ונסמך להוראה ע"י המהרש"ם מברע"א, ורבי יוסף מאיר פולק מבערגסאז זצ"ל ה"ד) והיא תמיד שאפה שגם לה יהיה בעל כזה.

רבי יוסף חשק מאד שנישואיו יהיה טרם הגיעו לגיל עשרים בחודש ניסן, ולכן למרות הזמן הקצר שנתר, דחק לערוך את החתונה בחודש אדר, אולם חמיו סירב מאחר שלא היה ביכולתו להשיג את הוצאות החתונה בזמן קצר כל כך.

השאלה הובאה לפני האדמו"ר רבי אהרן מבעלזא זצוק"ל (שלימים היה לגיסו, כאשר נשא את אחות רעייתו הרבנית), והוא הורה ענה לשמוע לדברי החתן ולערוך את החתונה קודם גיל עשרים. ואכן ביום י"ב אדר כ' תש"ח התקיימה שמחת הנישואין במלון באב"ד בירושלים, כשמסדר הקידושין היה מורו ורבו בעל ה'דעת סופר' זצוק"ל.

לרגעים תבחננו

שקדן מופלג היה רבי יוסף, בני משפחתו מספרים כי היתה להם דוגמא אישית איך שאחרי הסעודה כלילות שבת בחורף, היה יושב והוגה בתורה למשך כמה שעות. דבר זה עורר את באי ביתו לדעת איך ראוי לנצל הלילות שבת. היה בחור מישיבת מיר שרבי יוסף הזמינו לסעודות שבת, ואמר שהוא למד שאחרי הסעודה כליל שבת לומדים לפחות שעתיים, וכ"כ נחרט אצלו הסדר לימוד הזה מיד אחרי הסעודה, שער היום - כעשרים שנה מאז, עדיין מקפיד על כך.

את יום השבת ניצל עד תום בלימוד התורה. אחר סעודת הבוקר היה הולך לנחל מעט, ותיכף היה מתגבר כארי לקום וללמוד. שנים ארוכות היתה לו חברותא קבוע ללימוד בוודוה הקדוש, ויחד סיימו אותו כמה וכמה פעמים. חברותא זו נמשכה עד השבת האחרונה טרם אישפוזו! והעיד על עצמו, שכשיגיע לעולם האמת יוכל לומר דבר אחד: שלא בזבו את זמני!

וכך סיפר חתנו שליט"א: "זכורני בשבתות, כל דקה היתה מנוצלת, אפילו מנוחה לכבוד שבת, לאחר סעודת שבת בצפרא דשבתא ואכילת הטשולנט - די היה לו בחצי שעה מנוחה, ומיד לאחר מכן, היה קם כארי ללמוד את סדריו הקבועים.

בכלל היה עושה פעולות באכילתו שלא יירדם מרוב אכילה, באכילת המרק היה ממתין עד שיתקרר, שכן מרק חם גורם לעייפות ושינה, והוא היה חפץ ללמוד מיד לאחר האכילה, במיוחד כלילי שבתות בחורף. גם לעת זקנה ושיבה נהג כן, כמו כן היה מתיישב ללמוד בקול. ולא אחת היה מתייסר ואומר לעצמו: 'איך די יונגע יארן האב איך גיקענט לערנען מער'. [בשנותי הצעירות הייתי יכול ללמוד יותר...]

התמדתו החלה עוד כבחור צעיר כשלמד בישיבה. פעם סיפר שהיה לו חבר וותיק מהישיבה בשם מרדכי יונה, שעבר את השואה וסבל הרבה, והיה חברותא שלו. כששאלו אותו על מה שהחברותא עבר,

וגם לא היה מביא 'לחיים'. כך גם נהג כשסיים את הש"ס בערך כל שנה, את הסיום עשה בשקט. רק בפעם האחרונה, חצי שנה לפני פטירתו, עשו עסק מסיום הש"ס שעשה, אחרי שנכדיו הסבירו לו שיהיה בזה חזיון גדול לרבים, שיראו מהי התמדת התורה אפילו בשנים אלה.

סיפר בנו, כי בשבת אחת שהיה אצל אביו בשנים האחרונות, ראה שמעביר את הסדרא שנים מקרא ואחד תרגום כליל שבת, שלא כמנהגו לאומרו ביום שישי. ולשאלתו מדוע השיבו רבי יוסף, כי היות שהתחיל ללמוד מסכת בכורות שהיא מסכת קשה יותר, עדיף ללמוד ביום כשאינו עייף וראשו צלול יותר, לעומת זאת שנים מקרא ואחד תרגום יכול לומר גם מתוך קצת עייפות.

סיפר משמשו הרה"ג ר' בנימין קירשנר שליט"א: פעם ראה רבי יוסף תמונה של רשכבה"ג מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל לומד, וראו את תצלום הגמרא בקטן. על אתר אמר לתלמידו, 'הדף שלומד בתמונה הוא במסכת פסחים'. אח"כ התקרב תלמידו לתמונה ואמר שבקושי רואים את המילים, ומה שרואים זה רק צורת הדף. אך רבי יוסף, שהש"ס היה פרוש למול עיניו, ראה זאת כבר מרחוק.

משנתו ברורה

בעולם התורה וההלכה נקבע מקום של כבוד לחיבוריו של רבי

ספריו הרבים של רבי יוסף, מעידים על היקף הלימוד שהיה ללא גבול. כארבעים (!) חיבורים חיבר, חיבורים הנוגעים ככל מקצועות התורה כנגלה כנסתר, בהלכות ובאגדות חז"ל, במוסר ובעוד עניינים רבים. אלו נכתבו בהיקף אדיר ובעמקות עצומה. דבריו מובאים לעיני הלומדים, כשולחן ערוך וכמפה בהירה הפרוסה לפנייהם.

הוא עצמו אמר פעם, כי הכח להמשיך במלאכת קודש זו ניתן לו בעת כשהתבונן על בניית בנין, וראה איך על ידי שהפועלים מוסיפים שורה לבנים ועוד שורה, מסיימים הם בניית קומה אחת, ואחריה עוד קומה ועוד קומה, עד שנגמרת ונוצר בנין שלם. כך גם בחיבור ספר, עוד שורה ועוד שורה מצטרפת לספר שלם.

עט סופר מהיר

הוא היה מעורר כל צורבא דרבנן, ולו הצעיר ביותר לשקידה בתורה ולכתיבת חיבורים. וכך סיפר חתנו הגר"ח שמרלר שליט"א: "לא אחת היה אומר למחבר צעיר 'אכתוב לך הסכמה ראשונה וארחיב בה, כדי שתוכל לקבל עוד הסכמות'... גם כשמחבר צעיר הביא לו ספר שהו"ל, היה מוציא מהארון 'לחיים'. כך נהג גם עימי, כשהבאתי לו את הספרים החדשים 'דרכי הלכה' שחיברתי. וכך בכל פעם כשיצא ספר חדש והוגש לו, הוציא 'לחיים' ומזונות, ויחד עם חמותי ע"ה, ערך שתיית

עם פוסקי הדור מרן הגר"ש אויערבאך והגר"ש אלישיב, זצוק"ל

לחיים במאור פנים".

בכל ספר מביא איזה תשובה או מאמר מאחד מבניו או חתניו. פעם נימק הנהגתו זו, באמרו ש"זה מחייב את בניי וחתניי כשיודעים שאני מביא את דבריהם בספרים שלי, והם עמלים קשה בניעת ובדקדוק ההלכה".

בכלל היה רבי יוסף מלמד איך לכתוב ולהתבטא בכתיבת חידושי תורה. סיפר חתנו שליט"א: "זכורני שכתבתי תשובה העוסקת בדברי מרן החזו"א, בתוך הדברים היה משמע שמרן החזו"א חולק על הרשב"א, וכך כתבתי בתשובתי. משראה מורי חמי את הדברים, אמר לי: 'לא ראוי לכתוב שמרן החזו"ן איש חולק על ראשונים, אלא תכתוב שמרן החזו"א נוטה כדעת הסוברים החיפך'... היתה לו לשון זהב היאך לכתוב ולהתבטא בכל דבר וענין".

נכדו סיפר, כי באמתחתו מכתב ששלח הגר"י למחבר שכתב כותרת לסימן בספרו העומד להופיע 'שתיית קפה עם חלב אחרי ארוחה בשרית'. והעיר לו רבי יוסף, שנחוצו מאד להוסיף מלה אחת בראש הכותרת, דהיינו 'איסור שתיית קפה עם חלב אחרי ארוחה בשרית', כדי שקלי הדעת מחפשי החדשות לא ישמחו למצא צדדי היתר לדבר הידוע לכל שאסור.

פעם שאל אותו נכדו, למה בספרים על סוגיות הש"ס כותב בשער הספר רק 'יוסף ליברמן', ובשורת בענייני הלכה כותב שחובר ע"י 'יוסף ליברמן ראש כולל שומרי החומות ורב ביהמ"ד סדיגורא'. וענה,

פעם ראה רבי יוסף תמונה של רשכבה"ג מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל לומד, ועל אתר אמר לתלמידו, 'הדף שלומד בתמונה הוא במסכת פסחים'. אח"כ התקרב תלמידו לתמונה ואמר שבקושי רואים את המילים, ומה שרואים זה רק צורת הדף. אך רבי יוסף, שהש"ס היה פרוש למול עיניו, ראה כבר מרחוק דף מדובר

יוסף – "משנת יוסף". תחילת דרכו של רבי יוסף בכתיבת חיבורים החלה בדרך לימוד רגילה, כשלמד מסכת שביעית לעילוי נשמת חמותו ע"ה. וכך סיפר הוא עצמו: "בי"ח אב תשי"ח נפטרה חמותי ע"ה ולמדתי משניות. התחלתי ברכות, כשהגעתי לשביעית עיינתי היטב בלימודי והתקשרתי במסכת זו, קודם התחלתי לאסוף מספרי המפרשים שהיה כבסיס של 'תוספות אחרונים', אח"כ סידור וביאור השיטות בשם 'שיטות המפרשים', ויחד עם זה מה שהנני השי"ת חידושים וביאורים בשם 'משנת יוסף'. המשכתי עד סוף פרק ג', ונתתי להדפיס כ"ד עמודים, עליהם קבלתי את הסכמת דודי מרן גאב"ד טשעבין זצוק"ל שאמר אז לאחי ז"ל, שעל ספרים כאלה, שנראית בהם יגיעת המחבר, אוהב הוא לתת הסכמה, ונתן הסכמתו היפה בכל לבו הטהור". כידוע, בספר זה כונן רבי יוסף יסודות רבים בהלכות קשות אלו, ובפרט בגבולות ארץ ישראל, ומשם החל במלאכת הכתיבה בה המשיך עד סוף ימיו.

כשכתב את פירושו על המשניות מסכת שביעית, וכתו התינוקת היתה בוכה, מצא הגר"י פתרון מקורי: הוא סידר גלגל עם חוט שיוכל לנדנד את העריסה תוך כדי הכתיבה, ולא יצטרך להפסיק במלאכת הכתיבה אפילו לרגע אחד.

כששאלו אותו, איך זכה לחבר כאלו חיבורים חשובים, זאת ועוד שהספרים התקבלו בכל העדות והחוגים? ענה רבי יוסף, שלפני שהיה כותב תשובה אמר "לא לכבודי ולא לכבוד בית אבא אני כותב, כי אם לכבוד ד' יתברך".

ש"סוגיות יכול כל אברך לכתוב ואינני יותר מהם, לכן כתבתי רק את שמי. אך פסקי הלכות צריך רב לכתוב, ולכן בהם כתבתי גם את תוארי". ומעשה באחד שהגיע אליו לבקש המלצה לטוס עמה לחו"ל לאסוף כסף לצדקה. לשם כך הביא לפני הגר"י נוסח שכבר היה לו ממכתב קודם שנכתב עבורו, והוא רק שינה את התאריך ורשם למעלה את התאריך 'אסרו חג הפסח תשפ"א'. לקח רבי יוסף טיפקס, מחק, ורשם 'ניסן תשפ"א', וזאת כדי שלא ייראה זלזול אצל בני חו"ל שכתב המלצה כשאצלם יו"ש שני.

דברי האגרות

שתי אגרות מיוחדות הוציא בחייו, אגרות שזכו להתהדרה רבה. האחת היא "אגרת לעם", שיצאה תיכף אחרי מלחמת תשכ"ז. אז עבר הרהור תשובה בקרב רבים מבני ישראל הרחוקים, ובשותפות עם הרה"צ רבי אלעזר בריזל זצ"ל הוציא לאור "אגרת לעם", כשעל שער האגרת התנוססה תמונת הכותל המערבי שכולם ערגו לו כשהתאפשר לגשת אליו. קונטרס זה בא לעורר את העם לשמירת שבת, טהרת המשפחה, תפילין ועוד, ונשים צדקניות עמדו וחילקו הקונטרסים לאלפים ע"י הכותל המערבי ובשאר מקומות הקדושים, ור"א בריזל דאג להפיץ אותם בתחנה המרכזית. קונטרס זה נדפס אח"כ כמה פעמים לאלפים.

מעוניין לרדת במדרגות? וטעמו היה כי רצה להרויח שכר פסיעות". וכמו שאמר לתלמידו בחודשיים האחרונים לחייו על שאלתו 'איך יש לרב כח לרדת כל יום שנים וחצי קומות? וענה לו, שב"פלא יועץ" (ערך תפילה) כותב, שמכל פסיעה ופסיעה שאדם פוסע בדרך לתפילה, נברא מלאך, "וזה מה שנותן לי כח"!

במכתב ששלח פעם לת"ח אחד כתב בזה"ל: "העיקר תלוי בריכוז מלא, ולדעת לפני מי אתה עומד, לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שמלאכים עומדים באימה ויראה לפניו. ולהתפלל ברנש והתעוררות. – ולזה צריך לבא קצת לפני זמן התפלה שיהיה פנוי להתכוננות זו. פירוש ה'סידור' צריכים ללמוד, אבל לא בזמן התפלה אלא לפני כן, ובשעת התפלה רק בפירוש קצר מאוד בעיקרי הדברים. הקב"ה יזכך להתפלל תפלה שלימה, בלב שלם, וכל הנשמה תהלל ק-ה".

ראו אצלו כובר ראש בכל מהלך התפילה, ולא היה מסתכל בשום ספר וכל שכן באיזה עלון וכדו', במשך כל התפילה. מעולם לא ראו בכל סביבתו שום ספר במהלך התפלה! כל כולו שקוע כעת בתפלה, ואין מקום לרבר אחר.

ושנתם לבניך

בסעודה שלישית האחרונה לחייו בפרשת ויגש, סיפר רבי יוסף

עם מרן בעל השבט הלוי זצוק"ל

זצוק"ל על אביו של רש"י הקדוש שהיה מכבד בזקנו לפני ארון הקודש, ולכך זכה לבן קדוש. לשאלת אחד הנכדים, אם גם סבא עשה זאת? השיב רבי יוסף, שאכן חיפש הזדמנות לעשות כן בבית המדרש סדיגורא באין רואים, והתכופף על מדרגות ארון הקודש לנקותן עם זקנו.

וכשפעם נשאל איך זכה שכל בניו ותלמידי ת"ח מופלגים, ואמר "התפללתי על זה הרבה". וסיפר בנו: "פעם אבא הראה לי שטיח מלפני עשרות שנים, עוד בדירתו ברחוב עמוס, ואמר, 'אתה רואה את השטיח הזה? על זה הייתי משתטח בפשיטת ידיים ורגליים ומתפלל על הילדים!"

בניו של רבי יוסף למדו בשיבת 'חכמי לובלין' בבני ברק, ככל שבוע היתה מגיעה מביתם בירושלים, חבילה עם כגדים ושני פסי עוגות. כזו היתה דאגתם של רבי יוסף והרבנית לבניהם שרצו בהצלחתם הרוחנית. פעם עלה מאן דהו לבית רבי יוסף כליל שבת, וראה אותו ואת הרבנית יושבים וגומרים את ספר התהלים כולו להצלחת יוצאי חלציהם.

רבי יוסף נסע במיוחד לבני ברק לרבנו מרן הגר"ד לנדו שליט"א (שהיה אז ר"מ צעיר בן 38), לבקשו שילמד עם בניו, ואכן למדו בניו עמו בחברותא כביתו כמשך תקופה כליל שבת לאחר הסעודה. כאחד המכתבים לבניו כתב, "בלי ספק שיהיה לכם תועלת ללמוד ולפלפל עם אברך מלא וגדוש כזה. והוץ מזה זה גם נותן חיזוק להתמדה בתורה, כי רואים עד היכן אברך יכול להתעלות בתורה ע"י התמדה".

בשנת תשנ"ד אחרי שצורף לנשיאות מפעל הש"ס, הוציא לאור "אגרת לאברך", תוכו רצוף אהבה לעורר האברכים ולהעצים הדרך אשר ילכו בה בשקידה ועליה בתורה, האגרת יצאה בעילום שם הכותב, ונשיאות מפעל הש"ס הסכימו שהם ייקראו המוציאים לאור, והסמל והכתובת שלהם הופיעה על שער הקונטרס. האגרת הופצה כאלפי עותקים בכל קצוות תבל, ועשתה על כולם רושם עצום. בהוצאה הראשונה בששת אלפי עותקים. ואח"כ בהוצאה שניה עוד כמה אלפים, אגרת זו הודפסה בספרו 'משנת יוסף דרשות ומאמרים'.

סיפר אברך, שיום אחד נקלעה לידו האגרת לאברך' בשעה לילה מאוחרת, ומאד השפיעה עליו, וכבר למחרת בבוקר הגיע מוקדם לכולל וקיבל על עצמו תענית דיבור בסדרים. אין ספק שהיראת שמים שבערה בין בתרי המאמר, היא זו שהצליחה להחלל בלבבו של האברך, עד כדי כך שכבר למחרת החל להתחזק.

לפני מי אתה עומד

מנהגו של רבי יוסף היה להגיע לבית הכנסת באופן קבוע מוקדם ומעשרה הראשונים, ודיבר על זה הרבה שהמקדים נוטל שכר כולם. וכשהיה מגיע לתפילה כל בוקר היה סופר לראות שהוא מעשרה ראשונים ותמיד אכן כך היה.

סיפר שכנו: "פעם יצאנו ביחד לתפילה, בהגיענו למעלית אמרתי לו, 'שהרב יכנס ראשון למעלית'. השיב לי, 'אני בדרך לתפילה ואני